

Remiss av EU-kommissionens förslag till förordning om kritiska och strategiska råmaterial – European Critical Raw Materials Act

SBMI är branschorganisationen för producenter och leverantörer av bergmaterial samt branschens underleverantörer. Årligen produceras och levereras ca 100 miljoner ton bergmaterial i Sverige. Föreningen samlar ca 90 % av den svenska bergmaterialindustrin. Bergmaterialindustrin producerar årligen ca 100 miljoner ton bergmaterial och har årligen ca 100 miljöprövningar på MPD-nivå eller högre. Bergmaterialindustrin är en av de enskilda branscherna i samhället som löpande har det största antalet miljöprövningar. SBMI har sedan föreningen bildades drivit frågan om att säkra materialförsörjningen för samhällsbyggandet och kritisk materialförsörjning för samhällsbyggande.

Sveriges Bergmaterialindustri (SBMI) står inte med på sändlistan för denna remiss men önskar trots detta att yttra sig. SBMI anser att det är anmärkningsvärt att materialförsörjningen för samhällsbyggande fortsatt förbises även på svensk nivå då varken SBMI, Byggföretagen, Svensk Betong eller Byggmaterialindustrierna finns med på sändlistan. Detta trots de senaste årens uppmärksammade turer avseende samhällets behov av cement.

Yttrandet avgränsas utifrån SBMIs uppdrag och fokuserar på de delar som berör bergmaterialindustrins verksamhet.

Inledning

SBMI välkomnar EU-kommissionens initiativ om att säkerställa tillgången till råvaror som är nödvändiga för den gröna och digitala omställningen. Dessa råvaror är en förutsättning för att kunna genomföra elektrifieringen inom en rad olika sektorer och de kommer därmed att vara avgörande för att vi ska kunna uppnå våra globala och nationella klimatmål.

Europa är i stor utsträckning beroende av import av många råvaror och importen är begränsad till ett fåtal länder där utvinningen är förenad med stora miljömässiga och sociala risker. Mot bakgrund av detta, är det nödvändigt att öka produktionen och tillgången på råvaror i Europa. Trots detta finns det enligt SBMI anledning att ifrågasätta delar av den föreslagna förordningen.

Nedan utvecklas SBMIs synpunkter.

Fokus på vad som definierats som kritiska råvaror riskerar att bortse från behovet av råvaror för samhällsbyggandets materialförsörjning

SBMI anser att EU-kommissionen genom den föreslagna förordningen, vilken endast fokuserar på vad som definierats som "kritiska" råvaror, bortser från den väsentliga betydelsen av andra nödvändiga råvaror. Om förordningen tydligt hade avsett kritiska råvaror för samhällets digitalisering och elektrifiering, hade den föreslagna avgränsningen varit mer förståelig. Om förslaget i stället gör anspråk på att omfatta samhällets råvaruförsörjning är det inte tillräckligt då materialförsörjningen för att bygga vägar, järnvägar, hus och annan infrastruktur inte adresseras. Det är ofullständigt att

tala om kritisk råmaterialförsörjning och samtidigt bortse från den grundläggande materialförsörjningen för samhällsbyggandet.

Att enbart fokusera på vissa råvaror bortser från behovet av alla andra råvaror som är nödvändiga för att klara den gröna omställningen. Den situation som Europa befinner sig i idag är resultatet av att man under lång tid försummat inhemsk råmaterialförsörjning. Att täppa till luckorna i Europas strategiska försörjningskedjor kräver en bred och omfattande råvarupolicy. En ny förordning som endast fokuserar på vissa särskilt utpekade råvaror och som samtidigt förutsätter tillgången till andra, kommer inte att leda till att lösa dessa problem.

SBMI rekommenderar därför att man utöver "kritiska" och "strategiska" råvaror även lägger till "väsentliga" råvaror till de föreslagna kategorierna. Planeringen av och tillgången till sådana väsentliga råvaror bör ske på liknande sätt som vad gäller kritiska råvaror för att trygga försörjningen.

Olämpligt att införa förtursprocesser för vissa råvaror

Enligt förslaget till ny förordning ska vissa särskilt utpekade försörjningsströmmar bedömas ha ett överskuggande allmänt intresse och det ska inrättas "one-stop-shop", det vill säga att tillståndsansökan ska ske med en enda kontaktpunkt för den som söker tillstånd. SBMI är generellt negativ till sådana förtursförfaranden och snabbspår i miljöprövningen, eftersom detta riskerar att leda till obalanser när vissa verksamheter prioriteras till nackdel för andra. Prioriterade verksamheter kommer dessutom visa sig vara beroende av oprioriterade verksamheter vilket minskar effekten av förturen. Nyligen har miljöprövningsutredningen (SOU 2022:33) avstyrkt införande av förtur.

Ett exempel som visar på kommande behov av ballast i samhällsbyggande är utbyggnaden av vindkraft. För att bygga ett havsbaserat vindkraftverk på 2 MW behövs cirka 10 000 ton ballast. Av de Havspaner som regeringen beslutat för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet framgår att de områden som anges för energiutvinning möjliggör för sammanlagt ungefär 23 TWh till 31TWh i årlig elproduktion beroende på hur stor andel av områdena som kommer att kunna användas med hänsyn till naturvård, försvar, kulturmiljö och andra intressen. Det är uppenbart att utbyggnad av vindkraft, precis som annat samhällsbyggande, innebär ett betydande framtida behov av ballastproduktion. Dessutom bör försvarets behov av ballastmaterial och/eller mildrande av effekterna av klimatförändringar ses som en framtida kritisk råvaruförsörjning.

Att införa "fast-track-permitting" för de utpekade försörjningsströmmarna innebär enligt SBMIs uppfattning i praktiken ett införande av en motsvarande "slow-track-permitting" för miljöprövning av de verksamheter som inte omfattas av förordningens tillämpningsområde, exempelvis bergmaterial. Denna prioritering av vissa råvaror riskerar att bli problematisk på många olika sätt då man ställer särskilda krav på miljötillståndsprocesserna för försörjningen av vissa material, men inte andra. SBMI menar därför att alla råvaror som är nödvändiga för samhällsbyggandet, inklusive bergmaterial, bör klassas som väsentliga råvaror som ska planeras och prioriteras på ett sätt som säkrar denna viktiga försörjning.

Stockholm 2023-04-21

Mårten Sohlman
VD SBMI